

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen budjettiriihi

Pöytäkirjamerkinnot

Lopulliset 19.9.2023

Hallitusohjelman säästöpäätösten vaikutukset rahastotalouteen

Hallitusohjelmassa on liitteen B taloudellisten päätösten taulukoiden tietojen perusteella noin 734 miljoonan euron edestä Työllisyysrahaston etuusmenoihin kohdistuvia säästöjä; lisäksi Työllisyysrahaston Eläketurvakeskukselle tilittämään osuuteen kohdistuu hallituksen suunnitteleminen muutosten johdosta paineita. Työllisyysrahaston lisäksi hallitusohjelmassa suunnitellut toimenpiteet vaikuttavat pienemmässä määrin myös sairausvakuutusrahaston menoihin.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut julkisen talouden vahvistamiseen kuudella miljardilla eurolla vuoden 2027 tasossa. Hallitusohjelman taloudellisten tavoitteiden mukaisesti hallitus on sitoutunut siihen, että hallituksen toimenpiteistä seuraavat rahastojen menosäästöt saadaan täysimääräisesti kanavoitua velkakehityksen taittamiseksi. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi tarvitaan vielä päätöksiä lisätoimenpiteistä. Ratkaisutapoja tavoitteen saavuttamiseksi on useita, mutta ne vaativat huolellista jatkovalmistelua.

Lähtökohtaisesti rahastojen etuusmenojen perustemuutoksista syntyvät säästöt johtavat vakuutusmaksujen alenemiseen. Työllisyysrahasto onkin esittänyt vuodelle 2024 1,4 %-yksikön suuruista vakuutusmaksujen alenemista. Hallituksen toimenpiteiden suoraa vaikutusta rahaston menoihin tästä arvioidaan olevan noin 0,2 %-yksikön osuuden verran. Hallitus huomioi päätöksissä hallitusohjelman mukaisesti hallituksen päätösten vaikutukset jo vuoden 2024 osalta.

Hallitus on päättänyt tehdä työttömyysvakuutusmaksun 0,2 % alenemista vastaavan veronkiristyksen samana vuonna kuin maksualennus toteutuu, mikä toteutetaan ansiotuloerotuksen indeksitarkistuksen mitoituksessa. Koska työttömyysvakuutusmaksu on vähennettävissä verotuksessa, kasvaa verotuotto työttömyysvakuutusmaksun alenemisen seurauksena. Hallitus huomioi vähennyskelpoisuuden aiheuttaman verotuottojen kasvun veroratkaisussa. Ratkaisu pyritään toteuttamaan tulonjakovaikutuksiltaan likimäärin työttömyysvakuutusmaksua vastaavalla tavalla.

Vuonna 2025 hallituksen suunnitteleminen toimenpiteiden vaikutuksen odotetaan olevan merkittävästi suurempi kuin vuonna 2024 suuremman määrän toimenpiteitä astuessa voimaan.

Lisätoimenpiteiden kartoittamiseksi perustetaan kolmikantainen työryhmä, jonka tehtävänä on kuvata näiden rahoituksellisten kytkösten mekanismit sekä selvittää erilaisia keinoja hallituksen tavoitteen saavuttamiseksi. Työryhmä ottaa kokonaisratkaisussa huomioon ratkaisun vuoden 2024 0,2 % työttömyysvakuutusmaksun kevennyksen osalta. Työmarkkinaosapuolten tehtävä työryhmässä on tuoda työhön etuuksien rahoitusjärjestelmiä koskeva asiantuntemuksensa. Hallitus tekee kevään 2024 JTS-riihessä tarvittavat päätökset

rahastotaloudessa tapahtuvien säästöjen kokonaisuuden kanavoimiseksi velkaantumisen taittamiseen hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvoston yhteinen henkilöstöpooli

Hallitusohjelman toimeenpanon helpottamiseksi luodaan valtioneuvoston yhteinen ja tarkasti määritetty toimintamenovaraus sekä toimintamalli mahdollistamaan henkilöstövoimavarojen nopea, tehokas ja joustava kohdentaminen. Toimeenpano aloitetaan vuonna 2024. Yhteisiä resursseja varten valmistellaan vuoden 2024 täydentävään talousarvioesitykseen toimintamalli ja yhteensä 5 miljoonan euron määrärahasiirrot ministeriöiden toimintamenoista valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin.

Eräiden hallitusohjelmakirjausten tarkistus

Hallitus päättää budjettiriihessä, että STM valmistelee kehysriiheen mennessä korvaavan säästöehdotuksen kertakorvauksen alentamisen ja vanhempainrahan leikkaamisen tilalle.

Julkisen talouden vahvistamiseksi valmisteltavat lisätoimet

Hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseksi hallitus on sitoutunut toimeenpanemaan hallitusohjelman mukaiset kuuden miljardin euron julkista taloutta vahvistavat toimenpiteet. Hallituksen tavoitteena on taittaa velkasuhteen kehitys. Hallitus pitää hallitusohjelman mukaisia kasvu- ja säästötoimenpiteitä tärkeinä tavoitteen saavuttamiseksi.

Julkisen talouden tilanne on uusien ennusteiden perusteella huolestuttava. Päivittyneen talousennusteen perusteella 6 miljardin euron sopeutuskokonaisuuden toimeenpanon jälkeen hallitusohjelmaan kirjatusta 1 %/BKT:n alijäämätavoitteesta jäätäisiin arviolta 0,4 prosenttiyksikköä.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta seuraa säännöllisesti hallitusohjelman talouspoliittisten tavoitteiden toteutumista. Valtiovarainministeriö varautuu erilaisiin talouden skenaarioihin. Varautumista tukemaan valtiovarainministeriö käynnistää säännönmukaisen meno- ja rakennekartoitusprosessin. Hallitus arvioi julkisen talouden tilannetta ja päättää mahdollisista tarvittavista lisätoimista puoliväliriihessä.

Asuntorakentamista vauhdittavat toimenpiteet budjettiriihessä

Ohjelmassaan hallitus linjasi asuntopolitiikan toimenpiteistä tavoitellen mm. asuntopolitiikan välineiden kustannustehokkuuden parantamista, asuntojen saatavuuden edistämistä markkinaehtoisesti, julkisen talouden säästöjä, valtion tukeman asuntotuotannon ajoittamista aiempaa vastasyklisemmin sekä lyhyen korkotuen kohteiden suurempaa osuutta ARA-tuotannosta. Budjettiriihen linjauksissa hallitus nojaa näihin periaatteisiin sekä Lauri Kajanojan johtaman valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön asettaman asuntorakentamisen suhdannetilannetta ja siihen liittyviä toimenpiteitä selvittäneen työryhmän työhön.

Nopeavaikutteiset toimet:

1. Lievennetään vuodelle 2024 erityisryhmien investointiavustukseen kohdistuvaa säästöä 20 milj. eurolla siten, että investointiavustuksen taso vuonna 2024 on 63 milj. euroa. Säästö toteutetaan hallitusohjelmassa linjatulla tasolla täysimääräisesti vuoden 2025 alusta alkaen. Toimenpiteellä vauhditetaan erityisryhmäkohteiden (asunnot mm. opiskelijoille, ikääntyneille, vammaisille ja asunnottomille) rakentamista.
2. Vuoden 2024 valtion tukeman asuntotuotannon korkotukivaltuuden käyttösuunnitelmassa pitkän korkotuen ja lyhyen korkotuen valtuudet yhdistetään, jotta korkotukilainoja voidaan myöntää joustavammin kysynnän mukaan. Kehitetään lyhyen korkotuen ehtoja vuoden 2024 aloituspäätöksiä lisäävästi EU:n valtiontukisääntelyn puitteissa.
3. Hallitusohjelman kirjaus valtion tuen lopettamisesta uusille asumisoikeuskohteille toteutetaan vasta vuodesta 2025 alkaen. Asumisoikeuskohteiden korkotukilainahakemusten vastaanottaminen lopetetaan 31.12.2023. ARA voi tehdä ASO-kohteiden lainapäätöksiä korkotukivaltuuden riittäessä 31.12.2024 saakka.
4. Nopeutetaan ARA-kohteiden aloituspäätöksiä hankkeiden aloittamiseksi vastasyklisesti ja vaikuttavasti. Parannetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen käsittelyprosesseja varmistaen käsittelyn sujuvuus, ennakoitavuus ja yhdenvertainen kohtelu. Sujuvoittaminen ei saa heikentää valtion vastuuseen liittyvää riskianalyysiä eikä lisätä riskinottoa.
5. ASP-korkotukilainan enimmäismäärää korotetaan nopealla aikataululla ensiasunnon ostamisen helpottamiseksi. Korotuksen koon määrittäminen valmistellaan erikseen.
6. Rakennemuutostukien sekä julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisen tarpeen rajuihin muutoksiin reagoidaan tarvittaessa.
7. Vauhditetaan liikenteen puhtaiden käyttövoimien infrastruktuurin rakentamista. Täydennetään taloyhtiöiden ja työpaikkojen latausasemien investointitukea kuluvan vuoden määrärahat ylittäneeseen kysyntään vastaamiseksi. Käynnistetään raskaan liikenteen sähkön, biokaasun ja vedyn suurtehoasemien rakentaminen osana energiainvestointien tukiohjelmaa. Toimet rahoitetaan hallituksen investointipaketin puhtaan energian kärkihankkeille varatusta osuudesta.

Lisäksi toteutetaan seuraavat keskipitkällä aikavälillä rakentamista tukevat toimenpiteet:

1. Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusten syyskuussa käynnistynyt päivityskierros viedään läpi ripeästi. Kannustetaan kaupunkeja vauhdittamaan rakentamista omilla toimenpiteillään mm. kustannuksia lisäävää sääntelyä purkaen. Hallitusohjelman mukaisesti varmistetaan, ettei MAL-sopimukseen sisälly tarjonnan kasvua ja kilpailua haittaavia elementtejä. Edistetään MAL-sopimusten kautta riittävän kunnianhimoisia asuntokaavoituksen tavoitteita ja asuntorakentamista tukevia liikenneinvestointeja.

2. Toteutetaan hallitusneuvotteluissa sovittu liikenteen investointiohjelma mahdollisimman nopeasti, huomioiden omaisuustuloerien järkevä jaksotus, mm. infrarakentamisen työllisyyden vahvistamiseksi.
3. Vauhditetaan puhtaan siirtymän investointeja hallitusohjelman mukaisilla ympäristöluvitusta sujuvoittavilla toimilla. Puhtaan siirtymän investointiaikomusten mittaluokka on yhteensä yli 140 mrd. euroa noin kymmenen vuoden aikajänteellä. Investoinnit ylläpitävät rakentamisen työllisyyttä.
4. Käynnistetään pikaisesti hallitusohjelman mukainen alueidenkäyttölain uudistus, jolla edistetään muun muassa sujuvaa kaavoitusta, riittävää asuntotuotantoa ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Korjataan rakentamislakia hallitusohjelman mukaisesti niin, että mm. hallinnollinen taakka ja byrokratia vähenevät. Määritellään lakiin rakennuslupien käsittelyaikatakuu. Näillä uudistuksilla pyritään vauhdittamaan rakentamista ja vähentämään sääntelyä ja prosessien pitkistä kestoista johtuvia rakentamisen lisäkustannuksia.
5. Edistetään rakennusalan T&K-toimintaa uusien innovaatioiden ja tuottavuuden kehittämiseksi.
6. Uudistetaan asunto-osaakeyhtiöiden perustuslain ja valtiontakausta koskeva lainsäädäntö varmistaen kuitenkin, etteivät valtion riskit merkittävästi lisäänty.
7. Selvitetään hallitusohjelman mukaisesti mahdollisuutta asuntokaupan varainsiirtoveron poistamiseen tai laskemiseen julkisen talouden kannalta neutraalilla tavalla.

Euroopan Globalisaatiorahaston osalta selvitetään, soveltuvatko sen tukitoimet rakennusalan yrityksistä irtisanottujen tukemiseksi.

Kela-korvaukset

Hallitusohjelman mukaisesti Kela-korvausten parantamiseen varataan 335 miljoonaa euroa osana investointikokonaisuutta vaalikauden ajaksi. Kokonaisuudessaan Kela-korvausten kehittämisen kokonaisuuden mittaluokka on noin 500 miljoonaa euroa.

Maakuntalennot

Hallitus kehittää Suomen sisäistä lentoliikennettä ensisijaisesti markkinaehtoisesti samalla turvaten huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeät lentoyhteydet. Hallitus turvaa ostopalveluliikenteellä maakuntalennot vuoden 2026 maaliskuun loppuun saakka. Ostopalveluliikennettä jatketaan seuraavissa lentoasemien lentoyhteyksissä: Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kemi-Tornio, Kokkola-Pietarsaari. Valtio varaa rahoituksen Savonlinnan mallin mukaiseen lentoliikenteen järjestämiseen Porille vuodeksi 2025 mahdollisen uuden kilpailutuksen yhteydessä.

Kokonaisuutta varten hallitus varaa 38 miljoonaa euroa koko ajanjaksolle.

Tarkemmat liikenteen järjestämisen yksityiskohdat ratkaistaan asianomaisten viranomaisten jatkovalmistelussa. Ostopalveluliikenteen järjestämismalli ei sisällä sellaisia seikkoja, jotka tosiasiallisesti aiheuttavat nykymuotoisen lentoliikenteen loppumisen.

Maakuntalentojen ostopalveluliikenne valtion täysimääräisesti tukemana päättyy keväällä 2026. Jatkoneuvottelussa haetaan kaupunkeja yhdenvertaisesti kohtelevaa sopimusmallia. Hallitus tarkastelee Suomen sisäisen lentoliikenteen osalta kaupunkien saavutettavuutta yhdenvertaisuus huomioiden kevään 2025 puoliväliriihessä.